

blot lade Blikket gaa en lille Smule tilbage. Jeg vil tage Aarene fra 1885 til 1909. Nu vedrører det i og for sig ikke Lovforslaget, som det her foreligger til Forhandling, idet Loven af 1906 jo var ret beskednen og ikke har været synderlig meget brugt, men alligevel kan det være ret godt at se, hvorledes det er gaaet med de store og de mindre store Ejendomme i den nævnte Periode. Jeg tager dem uden at specificere i store Kolonner og regner med de store Gaarde, Gaardene fra 12 Tdr. Hartkorn opefter, paa den ene Side og de almindelige Bøndergaarde fra 1 til 12 Tdr. Hartkorn paa den anden — her kunde der maaske være Grund til at specificere nøjere, men jeg har ikke villet gøre det, fordi jeg tror, at man ikke skal nævne alt for mange Tal her, men kun i store Træk for de store Grupperes Vedkommende meddele, hvorledes Forholdet stiller sig. Det viser sig, at vi i 1885 af store Gaarde fra 12 Tdr. Hartkorn opefter havde 2041 med et Hartkornstilliggende af 56,607 Tdr. I 1905, altsaa 20 Aar frem i Tiden, havde vi af de samme Ejendomme 2093 med et Hartkornstilliggende af 58,181 Tdr. Hartkorn. Hvad vise disse Tal? De vise, at i denne Periode er det i Virkeligheden gaaet i den modsatte Retning, idet de meget store Ejendomme ere tagne noget til, dog ikke særlig betydeligt, baade i Tal og Hartkorn. Lad os saa gaa til 1909. Da havde vi af Ejendomme paa 12 Tdr. Hartkorn og derover 2011 med et Hartkornstilliggende af 55,424 Tdr. Det viser sig altsaa, at i den sidste Periode, fra 1905 til 1909, have vi været inde paa den rigtige Bane, nemlig at udstykke meget store Ejendomme, og at disse baade ere tagne af i Antal og i Hartkornstilliggende. Det beløber sig til omtrent 2½ Tusind Tdr. Hartkorn, hvad disse Ejendomme ere tagne af i de forløbne 4 Aar.

Naar man nu kaster Blikket paa, hvad jeg kaldte almindelige Bøndergaarde, Gaardene fra 1 til 12 Tdr. Hartkorn, viser det sig, at i 1885 havde vi af denne Kategori 73,065 med et Hartkornstilliggende af 275,064 Tdr. I 1905 var Antallet forøget til 74,517 med et Hartkornstilliggende af 271,108 Tdr. Medens Antallet er forøget, er Hartkornet noget aftaget, hvilket med andre Ord vil sige, at en Del af de større Bøndergaarde er udstykket til Fordel for de mindre Brug, og gaar man mere i Detailler, vil man se, at de særlig smaa Gaarde fra 1 til 4 Tdr. Hartkorn ere tagne til med saadan noget som 3000. Gaar man frem

til 1909, viser det sig, at man af disse Brug fra 1 til 12 Tdr. Hartkorn havde ialt 73,656 med et Hartkornstilliggende af 261,519 Tdr. Det viser sig altsaa for disse Gaardenes Vedkommende, at de ere gaaede tilbage fra 1905—1909, nemlig med 861 Gaarde og et Hartkornstilliggende af 9589. Der er altsaa en Nedgang fra 1905 til 1909 baade for de store Gaardenes Vedkommende og for de smaas, d. v. s., naar vi tage i Sammenhæng dem paa 1—12 Tdr. Hartkorn. Men naar man nærmere specificerer dem, viser det sig, at Tilbagegangen særlig er at spore for Ejendommene paa 4—12 Tdr. Hartkorn, medens det derimod er de mindre Gaarde, som ere tagne noget til i Antal. Det forekommer mig ret interessant netop at lægge Mærke til disse Tal, og man maa glæde sig over, at det særlig er de store Gaarde, som i de forløbne Aar ere blevne ikke saa ganske lidt udstykkede. Regner man det procentvis ud, vil det sige, at i Løbet af Aarene 1905—09 er de store Gaardenes Hartkorn gaaet ned med omtrent 5 pCt. og de mellemstores Hartkorn med 3¼ pCt.

Den Lovgivning, som man kom ind paa ved Husmandsloven i 1899, ved Revisionen i 1904 og ved den Lovgivning, vi kom ind paa i 1905—06, da vi fik en Lov af den Natur, hvorom der her er Tale, gennemførte man efter min Mening af følgende tre Grunde. For det første var det af rent sociale Grunde, fordi man her fra Rigsdagens Side vilde være med til saa vidt muligt at hæve et Samfundslag højere op paa den sociale Stige, i det hele give dem bedre Livsvilkkaar at føre Tilværelsen under. Og det forekommer mig ikke alene, at selve Loven har bidraget til, at vi i denne Henseende ere naaede et stort Stykke fremad, men ogsaa, at den Omstændighed, at disse Tanker ere komne frem paa Møder Landet over har haft sin store Betydning. Det er i alt Fald gaaet saaledes for mig i den Bekendtskabskreds, hvor jeg færdes, at jeg netop i de sidste 10—15 Aar har været Vidne til en smuk Udvikling paa dette Omraade, idet der for 10—15 Aar siden var en stor Klasse Landboere, som ikke havde den ringeste Jord at dyrke, medens man nu ser i mange Tilfælde, at de — ikke ved, at Staten eller Kommunen har hjulpet dem, men — ved deres egen Energi, Dygtighed og Arbejdsevne efterhaanden ere blevne selvstændige Jordbrugere. Og selv om man undertiden kunde synes, at det gaar lovlig smaat, ere vi dog i Virkelig-